

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 4 ΑΞΙΕΣ

A_ΘΕ 4.5 Ευθύνη

Αναλύοντας (υλικό δραστηριοτήτων):

Το νόημα της ευθύνης στη χριστιανική αντίληψη

«...Ενώ η λέξη ελευθερία αφθονεί στην Καινή Διαθήκη, ιδιαίτερα στις επιστολές του Απ. Παύλου, η λέξη ευθύνη δεν απαντάται ούτε μια φορά. Ίσως οι συγγραφείς της Καινής Διαθήκης αποφεύγουν τη λέξη “ευθύνη”, γιατί είναι συνυφασμένη στον αρχαίο ελληνικό κόσμο με την νομική έννοια της λογοδοσίας των δημοσίων υπαλλήλων στο τέλος της θητείας τους, ιδίως της λογοδοσίας για κακή διαχείριση των δημοσίων χρημάτων. Αντίθετα στον Απ. Παύλο, η ευθύνη είναι η ελεύθερη ανταπόκριση των ανθρώπων στη δωρεά του Θεού πέρα από κάθε νομική έννοια. Ωστόσο, παρά την απουσία της λέξης, η έννοια της ευθύνης είναι παρούσα σε όλη τη θεολογία και ιδίως στην ηθική της ΚΔ και του Απ. Παύλου ιδιαίτερα. Στην Α΄ προς Κορινθίους επιστολή (6,12) γράφει: “Όλα μου επιτρέπονται. Σωστά. Όλα όμως δεν είναι προς το συμφέρον. Όλα μου επιτρέπονται, εγώ όμως δεν θα αφήσω τίποτε να με κυριέψει”. Στο “όλα μου επιτρέπονται” βρίσκεται η ελευθερία του ανθρώπου, στο “εγώ όμως δεν θα αφήσω τίποτε να με κυριέψει” βρίσκεται η ευθύνη του.

Χαρακτηριστικό γνώρισμα των ανθρώπων της εποχής μας, ιδίως των νέων, είναι το αίτημα της ελευθερίας σε όλους τους τομείς της ζωής αλλά όχι και της ευθύνης που συνεπάγεται η ελευθερία. Στο συναπάντημα ελευθερίας και ευθύνης βρίσκεται η ολοκλήρωση του ανθρώπου. Για να καταλήξουμε σε μια αποστροφή της φράσης του Γάλλου υπαρξιστή φιλοσόφου Σάρτρ που είπε: “Είμαι καταδικασμένος να είμαι ελεύθερος”, για τον Παύλο και τον χριστιανισμό ισχύει: Είμαι δημιουργημένος από το Θεό με το προνόμιο να είμαι ελεύθερος. Μόνο που το προνόμιο αυτό συνεπάγεται και ανάλογη προσωπική ευθύνη».

Καραβιδόπουλου, Ιω., *Η ελευθερία και η ευθύνη του ανθρώπου*. Ανάκτηση από το <http://www.amen.gr/article/i-eleftheria-kai-i-efthyni-tou-anthropou> (12/9/2016).

* * *

Ελευθερία και Αγάπη

«...Σέβεται την ελευθερία του ανθρώπου ο Θεός λοιπόν, γιατί; Γιατί ο άνθρωπος έχει την τελική ευθύνη γι΄ αυτήν. Είπε στον πρώτο άνθρωπο ο Θεός: “Ιδού, δέδωκα υμίν την ζωήν και τον θάνατον”· διάλεξε. Κι ο άνθρωπος διάλεξε τον

θάνατο. Δεν τιμώρησε ο Θεός τον άνθρωπο, ο άνθρωπος τιμώρησε τον εαυτό του, στερώντας τον από τη Χάρη του Θεού, απ' αυτό που συνιστούσε την υπόστασή του. Και τώρα πάλι μας βεβαιώνει ο Χριστός ότι "δεν ήρθα να κρίνω τον κόσμο, ήρθα να σώσω τον κόσμο". Κι ο Χριστός μας σώζει όχι με κάτι που κάνει αλλά μ' αυτό που είναι. Γιατί ακριβώς γι' αυτό είναι Σωτήρας ο Χριστός, γιατί στο πρόσωπό Του ενώνει τη δική μας θνητότητα και κτιστότητα με το άκτιστο και αθάνατο το δικό Του. Μέσω της κοινωνίας του κτιστού με το άκτιστο, στο πρόσωπο του Χριστού, μπορούμε να υπερβούμε τη δική μας θνητότητα.

Γι' αυτό μας λέει πάλι ότι "ουσιαστικά δεν είμαι εγώ που κρίνω τον κόσμο". Αλλά να ποιά είναι η κρίση. Ότι ενώ το Φως ήρθε στον κόσμο, οι άνθρωποι επέλεξαν το σκοτάδι αντί για το Φως. Είναι λοιπόν η ευθύνη του ανθρώπου. Ο Θεός λοιπόν έτσι σχετίζεται με μας. Με την αγάπη Του και την ελευθερία Του. Με την αγάπη που έρχεται να μας δημιουργήσει, και μετά την πτώση μας, και με το σεβασμό της ελευθερίας μας από την πλευρά Του, να μας ανακαινίσει, καθώς την τελική ευθύνη την αφήνει στο δικό μας θέλημα έχοντας όμως δημιουργήσει τις προϋποθέσεις της σωτηρίας μας.

Παύλου, μητρ. Σισανίου και Σιατίστης, (2009). «Ελευθερία και Αγάπη. Οι βασικές συντεταγμένες των ανθρωπίνων σχέσεων», στον συλλογικό τόμο, *Ονειρεύομαι μια οικογένεια και ένα σχολείο*, Αθήνα: Αρχονταρίκι. Ανάκτηση από <http://www.diakonima.gr/2010/12/14/ελευθερία-και-αγάπη-οι-βασικές-συντετ/> (12/9/2016).

* * *

Θεολογική θεώρηση της οικονομικής κρίσης

(Δυνατότητα επεξεργασίας με επιλογή και επιμέρους παραγράφων)

«Τα πάθη της φιληδονίας, της φιλοδοξίας, της φιλαργυρίας - φιλοκτημοσύνης είναι εκείνα που οδηγούν τους ανθρώπους σε οικονομικές κρίσεις. Η ευμάρεια, η ευδαιμονία, η υπερκατανάλωση, είναι τα γενεσιουργά αίτια των οικονομικών κρίσεων. Βεβαίως, είναι σημαντικό να ζει κανείς "αξιοπρεπώς", από πλευράς υλικών αγαθών, αλλά όλα έχουν και τα όριά τους. Η εκκλησιαστική ζωή συνδέεται στενά με την ασκητικότητα και την ολιγάρκεια. Και οι Χριστιανοί πρέπει να ζουν με λιτότητα. Δυστυχώς όμως σε υπερκαταναλωτικές κοινωνίες δεν βιώνεται η άσκηση, που είναι η βάση της χριστιανικής ζωής. Λέγοντας δε άσκηση εννοούμε την καλή χρήση των υλικών αγαθών που είναι αναγκαία για την ζωή και όχι την συσσώρευση και την υπερκατανάλωση αυτών.

Επίσης, εκείνο που παρατηρείται στην σύγχρονη κοινωνία είναι ότι υφίσταται μεγάλη διάσταση μεταξύ της κατανάλωσης και της παραγωγής. Όταν μια χώρα αυξάνει τον βιοτικό τρόπο ζωής, χωρίς να παράγει, είναι φυσικό να οδεύει σε οικονομική κρίση. Αυτό συμβαίνει και στην οικογενειακή και την προσωπική μας

ζωή. Όταν τα έξοδα είναι περισσότερα από τα έσοδα, όταν δαπανούμε χρηματικά ποσά σε ευδαιμονιστικές καταστάσεις και μάλιστα με δανεισμένα χρήματα, τότε δημιουργούνται οικονομικές κρίσεις.

Η ευθύνη της οικονομικής κρίσεως ανήκει και σε όσους κατά καιρούς διαχειρίζονται τα κοινά πράγματα, όταν δεν δίνουν σωστές κατευθύνσεις στον λαό, αλλά τον προκαλούν ακόμη περισσότερο· όταν δεν διαχειρίζονται καλά τους εισπραττόμενους φόρους, οι οποίοι πρέπει να είναι ανταποδοτικοί· όταν δεν ομιλούν την αλήθεια, δεν σέβονται τους ανθρώπους που τους εμπιστεύθηκαν και δεν λαμβάνουν μέτρα με υψηλό αίσθημα δικαιοσύνης. Η ευθύνη τους είναι μεγάλη, διότι κατά τον Μέγα Βασίλειο: “τα των αρχόντων κακά, συμφορά τοις αρχομένοις γίνεται”.

Αυτήν την περίοδο πρέπει να αναπτυχθεί σε μεγάλο βαθμό η φιλαλληλία, η φιλανθρωπία, η αλληλεγγύη, η προσφορά στους αδελφούς μας που έχουν ανάγκη. Κανείς δεν μπορεί να προφασισθεί ότι δεν τους γνωρίζει. Είναι δίπλα μας και τους συναντούμε καθημερινά. Είναι η χήρα γυναίκα, που ξενοδουλεύει για να μεγαλώσει τα παιδιά της· είναι ο άνεργος πατέρας, που πονάει επειδή δεν μπορεί να ανταποκριθεί στις ανάγκες της οικογένειάς του· είναι ο ασθενής που δεν έχει ικανή ιατροφαρμακευτική περίθαλψη· είναι ο μαθητής, ο φοιτητής, που δεν μπορεί να ικανοποιήσει τον πόθο του να σπουδάσει, όπως θα ήθελε· είναι ο πτυχιούχος που δεν μπορεί να αποκατασταθεί επαγγελματικά και να προσφέρει στην κοινωνία· είναι ο συνταξιούχος που στερείται τα αναγκαία για να αισθανθεί την θαλπωρή στην τρίτη ηλικία που βρίσκεται, και τόσοι άλλοι.

Έτσι, όσοι έχουν επάρκεια υλικών αγαθών πρέπει να προσφέρουν αυτοπροαίρετα ό,τι μπορούν περισσότερο στους αδελφούς τους εν Χριστώ που υποφέρουν. Πως μπορεί κανείς να αισθάνεται τον Θεό ως Πατέρα, όταν δεν αισθάνεται τον πλησίον του ως αδελφό; Οι Πατέρες της Εκκλησίας στα κηρύγματά τους, σε περιστάσεις παρόμοιες με τις δικές μας, ήλεγξαν δριμύτατα εκείνους που πλουτίζουν σε βάρος του λαού, αλλά και τους προέτρεψαν με δύναμη να βοηθούν τους πτωχούς συνανθρώπους τους. Αν διαβάσει κανείς τους λόγους του Μεγάλου Βασιλείου, του αγίου Γρηγορίου του Θεολόγου, του αγίου Ιωάννου του Χρυσοστόμου και άλλων Πατέρων εναντίον των πλουσίων, των τοκογλύφων, των σκληροκαρδίων, τότε θα διαπιστώσει την οξύτητα του πατερικού λόγου, αλλά και την ευαισθησία της εκκλησιαστικής ζωής. Για παράδειγμα, ο Μέγας Βασίλειος ελέγχει τους πλουσίους, που συγκεντρώνουν υλικά αγαθά αδικώντας τον λαό».

Ι. Σύνοδος της Εκκλησίας της Ελλάδος, Εγκύκλιος υπ. αριθμ. 2894: «*Θεολογική θεώρηση της οικονομικής κρίσεως*» (15/3/2010). Ανακτήθηκε από http://www.ecclesia.gr/greek/holysynod/egykliai.asp?id=1181&what_sub=egykliai (12/9/2016).

Εφαρμόζοντας (υλικό δραστηριότητας).

Ατομική και συλλογική ευθύνη.

«Στη Γερμανία οι ναζιστές πρώτα ήρθαν για τους κομμουνιστές
κι εγώ δεν μίλησα γιατί δεν ήμουν κομμουνιστής.
Μετά ήρθαν για τους Εβραίους
κι εγώ δεν μίλησα γιατί δεν ήμουν Εβραίος.
Μετά ήρθαν για τους συνδικαλιστές
κι εγώ δεν μίλησα γιατί δεν ήμουν συνδικαλιστής.
Μετά ήρθαν για τους καθολικούς,
εγώ ήμουν προτεστάντης και για αυτό δεν μίλησα.
Μετά ήρθαν για μένα, αλλά τότε
δεν είχε μείνει πια κανείς, να μιλήσει για κανέναν.»

Martin Niemöller, Γερμανός πάστορας, 1937.